

Sezona 2016/2017

Petak, 16. decembar 2016. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

Za megalomane

Dirigent: **Žolt Hamar**
Solista: **Torleif Teden**, violončelo

Program:

G. Kančeli: *...a la duduki* za orkestar

Trajanje: oko 20 minuta

D. Šostakovič: Koncert za violončelo i orkestar br. 1 u Es-duru op. 107

Allegretto
Moderato
Cadenza – Attacca
Allegro con moto

Trajanje: oko 30 minuta

***

S. Rahmanjinov: *Simfonijske igre* op. 45, simfonijska svita

Non allegro
Andante con moto (Tempo di valse)
Lento assai – Allegro vivace – Lento assai. Come prima – Allegro vivace

Trajanje: oko 35 minuta

Koncertmajstor: **Miroslav Pavlović**

Prvo delo na programu večerašnjeg koncerta je orkestarski komad *...a la duduki* gruzijskog kompozitora Gije Kančelija (1935). Ovaj savremeni gruzijski kompozitor, od raspada Sovjetskog saveza živi i radi u Evropi - prvo u Berlinu, a kasnije u Belgiji, u Antverpenu, gde je danas rezidencijalni kompozitor Flamanske filharmonije.

Kančeli je rođen u Tbilisiju, gde je studirao, a kasnije i predavao na Konzervatorijumu. Uporedo sa tim radio je i kao muzički direktor Teatra *Rustaveli* u Tbilisiju dvadeset godina. **Kao najznačajniji naslednik velikog simfoničara Šostakoviča**, Kančeli svoj opus poverava upravo tom žanru, pa tako sedam simfonija, zanimljivi orkestarski komadi i opera *Muzika za žive* predstavljaju njegova najznačajnija ostvarenja.

Kompozicija *...a la duduki*, nastala 1995. godine, naziv je dobila po duduku, kavkaskoj narodnoj svirali nalik fruli prodornog, upečatljivog tona. U ovom delu Kančeli **predstavlja širok spektar zvučnosti** orkestra tako što **pravi velike dinamičke kontraste mudro ispresecane dramskim pauzama i suprotstavlja orkestarske grupe. U gustom orkestarskom tkivu izdvaja se kvintet limenih instrumenata, od kojih poseban solistički tretman daje trubi, čija deonica imitira arhaični, stilizovani zvuk narodnog instrumenta. Improvizacioni karakter narodnog muziciranja** naročito je istaknut u kadenci kada se prepliću linije dve trube i horne. Na kraju se čuje eho tog motiva koji polako nestaje.

Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič (1906–1975) jedan je od najznačajnijih ruskih kompozitora 20. veka. Zbog protivljenja tada aktuelnoj kulturnoj politici Staljinovog režima, dva puta je (1936. i 1948. godine) pretrpeo osude svojih dela od strane kulturne javnosti. Iz tog razloga mnoga njegova ostvarenja su zabranjivana, dok je pojedina morao da prerađuje da bi mogla biti izvedena i štampana. Uprkos tome, Šostakovič je bio jedan od izuzetno cenjenih sovjetskih kompozitora.

Muzika Dmitrija Šostakoviča je puna **tematskih i karakternih kontrasta**, grotesknih elemenata i neodređene tonalnosti. U njegovom stilu primećuju se uticaji neoklasičnih dela Igora Stravinskog kao i pozni romantizam Gustava Malera. Šostakovič je ostavio bogat i šarolik opus – komponovao je 15 simfonija, šest koncerata, 15 gudačkih kvarteta, tri opere, nekoliko ciklusa solo pesama, kao i kamerna dela.

Prvi koncert za violončelo i orkestar Šostakovič je posvetio prijatelju, poznatom čelisti Mstislavu Rostropoviču. Delo je nastalo 1959. godine, Rostropovič je partituru koncerta dobio krajem septembra, i premijerno ga je izveo nekoliko dana kasnije sa Lenjingradskom filharmonijom pod upravom Jevgenija Mravinskog. Par dana kasnije Rostropovič je i snimio koncert sa Moskovskom filharmonijom.

Koncert ima netipičnu formu – sastoji se iz četiri stava, dok se drugi, treći i četvrti stav izvode bez pauze. **Takođe, ovaj koncert se smatra jednim od tehničkih najzahtevnijih dela komponovanih za ovaj instrument.** Prvi stav započinje motivom D-eS-C-H, koji predstavlja Šostakovičev muzičkim potpis. Nalik Bahu koji je u pojedinim delima utiskivao melodijski motiv B-A-C-H, tako i Šostakovič svojim muzičkim motivom

„ispisuje“ svoje inicijale. Ovaj motiv kompozitor „provlači“ kroz čitav koncert, ali takođe upotrebljava i u još nekoliko drugih kompozicija.

Drugi deo večerašnjeg koncerta čine *Simfonijske igre* Sergeja Rahmanjinova (1873–1943), **poslednje delo ovog ruskog kompozitora**, pijaniste i dirigenta. *Simfonijske igre* je orkestarska svita, sastavljena od tri stava. Nastala je 1940. godine, četiri godine nakon njegove Treće simfonije i premijerno je izvedena januara 1941. godine. Uobičajenom simfonijskom sastavu je **pridodata baterija udaraljki i upečatljiva solistička deonica alt saksofona u prvom stavu.**

Rahmanjinov je kompoziciju isprva nazvao *Fantastične igre*, a naslove stavova je koncipirao prema delovima dana – **Podne, Sumrak i Ponoć**. U finalnoj verziji programski naslovi stavova su izbačeni, ali je sačuvana originalna opšta atmosfera stavova.

Simfonijske igre predstavljaju spoj zanimljivih ritmičkih obrazaca i **bogatih harmonija**, čime na izvestan način referiraju na *Posvećenje proleća* Igora Stravinskog. U prvom stavu je Rahmanjinov citirao početak svoje prve simfonije, motiv koji je inspirisan ruskom crkvenom muzikom, dok poslednji stav sadrži citate motiva *Dies Irae* i *Blagosloven jesi Gospodi* iz svog *Svenoćnog bdenija*. **Ovakvim postupkom autocitiranja kompozitor na izvestan način sumira svoj opus što daje dodatnu simboliku kompoziciji koja je, kako će se ispostaviti, njegovo poslednje delo.**

Ana Đorđević*

*U sezoni 2016-17, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.